

Sygn. akt I CZ 79/17

POSTANOWIENIE

Dnia 10 sierpnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku Narodowego Banku Polskiego
przy uczestnictwie [...] o zmianę wpisu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 10 sierpnia 2017 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w W.
z dnia 3 października 2016 r., sygn. akt XXIII Ga .../16,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Narodowy Bank Polski w dniu 29 grudnia 2015 r. złożył wniosek o zmianę wpisu w rejestrze zastawów dotyczący zmiany danych zastawnika poprzez wykreślenie Spółdzielczego Banku [...] z siedzibą w W. i wpisanie jako zastawnika wnioskodawcę. Do wniosku dołączono umowę o kredyt refinansowy na przywrócenie płynności płatniczej Banku z dnia 20 sierpnia 2015 r. zawartą pomiędzy Narodowym Bankiem Polskim a Spółdzielczym Bankiem [...] oraz umowę o przelew wierzytelności na zabezpieczenie z dnia 20 sierpnia 2015 r. stanowiącą załącznik do umowy o kredyt refinansowy z dnia 20 sierpnia 2015 r.

Postanowieniem z dnia 8 kwietnia 2016 r, Sąd Rejonowy w W. uwzględnił wniosek i wykreślił z rejestru zastawów pod numerem pozycji rejestru 2308098 Spółdzielczy Bank [...]w upadłości likwidacyjnej w W., a w to miejsce jako zastawnika wpisał Narodowy Bank Polski.

Apelację od powyższego postanowienia wniósł Syndyk masy upadłości Spółdzielczego Banku [...] w upadłości likwidacyjnej oraz uczestnik postępowania K. S.A. w W.

Postanowieniem z dnia 3 października 2016 r. Sąd Okręgowy w W. uchylił zaskarżone postanowienie, zniósł postępowanie w sprawie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego. W ocenie Sądu drugiej instancji, postępowanie przed Sądem pierwszej instancji dotknięte jest nieważnością z przyczyny określonej w art. 379 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., gdyż uczestnik postępowania Spółdzielczy Bank [...] nie posiadał organów uprawnionych do jego reprezentacji.

Według art. 67 ust. 2 ustawy z 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 233 - dalej: „p.u.”), przedmiot zabezpieczenia, wyłączając papiery wartościowe, ustanowionego na rzecz Narodowego Banku Polskiego przez podmiot dokonujący operacji z tym Bankiem lub przez jakiegokolwiek inny podmiot, nie wchodzi do masy upadłości w razie ogłoszenia upadłości któregośkolwiek z nich. W związku z tym, skoro umowa o przelew wierzytelności na zabezpieczenie zawarta została z Narodowym Bankiem Polskim, to wierzytelność stanowiąca przedmiot umowy - w tym także wierzytelność zabezpieczona zastawem, której dotyczy wniosek - nie weszła do masy upadłości i nie podlegała

ochronie jako jej część. W konsekwencji nie pozostawała również w zarządzie Syndyka masy upadłości, który może wszczynać i prowadzić tylko postępowania dotyczące masy upadłości (art. 144 ust. 1 p.u.), a w sprawach, które nie dotyczą masy upadłości, legitymację zachowuje upadły. Zatem Syndyk masy upadłości pozbawiony był legitymacji do działania w sprawie, legitymowany natomiast był upadły. Syndyk nie mógł wobec tego reprezentować upadłego Banku. Upadły zaś nie mógł uczestniczyć w postępowaniu samodzielnie, ponieważ w dziale 2 rubryce 1 KRS brak jest jakichkolwiek organów uprawnionych do reprezentacji. Z dniem ogłoszenia upadłości wygasa ustanowiony zarząd komisaryczny (art. 433 pkt 2 p.u.). Ponadto w dziale 6 rubryce 4 podrubryce 2 jest wpisany L. K., ale jest to osoba powołana do reprezentowania upadłego jedynie w toku postępowania upadłościowego.

W tym stanie rzeczy, jeżeli brak właściwego organu uprawnionego do działania za stronę nastąpił w toku postępowania i również nie został w wyznaczonym terminie uzupełniony, to w myśl art. 379 pkt 2 k.p.c. postępowanie dotknięte jest nieważnością. Z tej przyczyny bezprzedmiotowa okazała się analiza zarzutów podniesionych w apelacji. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy powinien zweryfikować, czy upadły wciąż nie posiada organów uprawnionych do reprezentacji i w zależności od poczynionych ustaleń wydać odpowiednie orzeczenie.

Postanowienie Sądu Okręgowego w W. z dnia 3 października 2016 r. zostało zaskarżone zażaleniem przez uczestnika postępowania K. S.A. , w którym zarzucono naruszenie art. 379 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 144 p.u. poprzez ich błędne zastosowanie i błędną wykładnię, przez przyjęcie, iż postępowanie było nieważne, gdyż strona nie miała organu uprawnionego do udziału w tym postępowaniu. W uzasadnieniu zażalenia

podniesiono, że orzeczenie Sądu pierwszej instancji było prawidłowe i zgodne z prawem. Sąd drugiej instancji nie miał żadnych podstaw prawnych, aby uchylić postanowienie Sądu Rejonowego, gdyż wszystkie podmioty biorące udział w tym postępowaniu mają właściwe organy uprawnione do ich reprezentowania.

Powołując się na te zarzuty, żalący się uczestnik postępowania wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dla rozstrzygnięcia zażalenia istotne znaczenia ma okoliczność, że w odniesieniu do zastawnika, tj. Spółdzielczego Banku [...] postanowieniem z dnia 30 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy ogłosił upadłość z możliwością zawarcia układu (k. 31), a następnie, postanowieniem z dnia 22 lutego 2016 r., zmieniono sposób prowadzenia postępowania upadłościowego w odniesieniu do wyżej wymienionego Banku, z postępowania z możliwością zawarcia układu na postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego oraz ustanowiono syndyka masy upadłości. Istota problemu, który ujawnił się na kanwie ustalonego stanu faktycznego, dotyczy tego, z udziałem jakiego podmiotu – upadłego Spółdzielczego Banku [...] w upadłości likwidacyjnej, czy Syndyka masy upadłości tego Banku - powinno toczyć się postępowanie o wpis zmiany zastawnika w rejestrze zastawów w związku z przelewem wierzytelności zabezpieczonej tym zastawem, jeżeli przelew był dokonany jeszcze przed ogłoszeniem upadłości zastawnika.

Kwestia ta była przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego w uchwale z dnia 18 maja 2017 r., III CZP 6/17 (BSN 2017, nr 5, s. 11), w której przyjęto, że w takim przypadku uczestnikiem postępowania jest syndyk masy upadłości banku będącego zastawnikiem. Uchwała ta została podjęta w analogicznym do ustalonego w sprawie, stanu faktycznego. W uzasadnieniu uchwały wyjaśniono, że zgodnie z art. 449 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2015 r., poz. 1574 ze zm.) - która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2016 r. - zastosowanie mają przepisy ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2016 r. (jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1112 ze zm. - dalej: „u.p.n.”), gdyż upadłość banku będącego zastawnikiem została ogłoszona przed dniem 1 stycznia 2016 r. Sposób rozwiązania rozważanego zagadnienia prawnego jest jednak aktualny także pod rządami ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe w obecnym brzmieniu (jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 233 ze zm.). Według art. 143 p.u.n., po uprawomocnieniu się postanowienia o zmianie sposobu prowadzenia postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu na

postępowanie obejmujące likwidację majątku, miały zastosowanie art. 144 ust. 1 i 2 p.u.n., zgodnie z którymi postępowania sądowe dotyczące masy upadłości mogły być wszczęte i dalej prowadzone wyłącznie przez syndyka, przy czym syndyk prowadził je na rachunek upadłego, ale w imieniu własnym. Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowanie sądowe, w tym nieprocesowe, jeżeli dotyczy ono masy upadłości regulują szczegółowo przepisy art. 174 § 1 pkt 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. W konsekwencji postępowanie dotyczące masy upadłości, jeżeli zostało wszczęte przed ogłoszeniem upadłości z udziałem upadłego, powinno po jego uprzednim zawieszeniu (art. 174 § 1 pkt 4 i § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) być podjęte z udziałem syndyka w miejsce upadłego (art. 180 § 1 pkt 5 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

W powołanej uchwale wyjaśniono także, iż przez postępowanie sądowe dotyczące masy upadłości rozumie się postępowania odnoszące się do praw i obowiązków dotyczących mienia wchodzącego w skład masy upadłości. Sprawami tymi są także sprawy, których rozstrzygnięcie może oddziaływać na majątek wchodzący w skład masy upadłości, bez względu na to, czy rozstrzygnięcie polega na zasądzeniu świadczenia, ustaleniu, czy ukształtowaniu. W wypadku ogłoszenia upadłości zastawnika przysługujący mu zastaw rejestrowy wchodzi do masy upadłości (art. 61 i 62 p.u.n.). Ze względu na treść art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (jedn. tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 297 ze zm.) wskazano, że przeniesienie wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym może stać się skuteczne, zanim nastąpi wpis nabywcy jako zastawnika do rejestru zastawów. Wpis przejścia zastawu rejestrowego na nabywcę wierzytelności ma charakter konstytutywny. Gdy następuje ogłoszenie upadłości zastawnika, postępowanie o wpis w rejestrze zastawów zmiany zastawnika w związku z przeniesieniem wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym na jej nabywcę dotyczy masy upadłości zastawnika. Zatem legitymację do jego wszczęcia lub uczestniczenia w nim ma syndyk masy upadłości, który działa w tym postępowaniu na rzecz upadłego, ale w imieniu własnym. Oznacza to, że syndyk masy upadłości nie działa w takim postępowaniu jako przedstawiciel ustawowy lub organ upadłego, lecz jako

samodzielna strona postępowania. Nie może natomiast wszcząć takiego postępowania ani brać w nim udziału upadły zastawnik.

Podzielając wyżej przedstawione stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 18 maja 2017 r., III CZP 6/17, uznać należy za błędne stanowisko Sądu drugiej instancji, według którego postępowanie nie dotyczyło masy upadłości Spółdzielczego Banku [...] w upadłości likwidacyjnej, a w konsekwencji, że w postępowaniu tym nie powinien brać udziału Syndyk masy upadłości Spółdzielczego Banku [...] upadłości likwidacyjnej, lecz sam upadły Bank.

W postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, po wniesieniu skargi na postanowienie referendarza Sądu Rejonowego

z dnia 12 stycznia 2016 r., uczestnikiem postępowania był Spółdzielczy Bank [...] w upadłości likwidacyjnej, a więc sam upadły, w odniesieniu do którego po złożeniu wniosku o wpis ogłoszono upadłość, a następnie zmieniono sposób prowadzenia postępowania upadłościowego z postępowania z możliwością zawarcia układu na postępowanie likwidacyjne. Mimo to, postępowanie przed Sądem pierwszej instancji nie zostało zawieszone ani też nie wezwano do udziału w sprawie Syndyka masy upadłości Spółdzielczego Banku [...] w upadłości likwidacyjnej minie ani zamiast, ani obok upadłego. Nie został on też wymieniony jako uczestnik postępowania w orzeczeniu zaskarżonym apelacjami. Dopiero po wydaniu postanowienia z dnia 8 kwietnia 2016 r. Sąd pierwszej instancji nadał bieg apelacji

wniesionej przez Syndyka masy upadłości Spółdzielczego Banku [...] w upadłości likwidacyjnej i dokonywał doręczeń odpisów zapadłych orzeczeń oraz wniesionych pism procesowych także Syndykowi masy upadłości. Zatem w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji w ogóle nie brał udziału legitymowany w sprawie Syndyk masy upadłości, natomiast brał w nim udział jako uczestnik postępowania upadły Bank, który - jak trafnie przyjął Sąd Okręgowy - nie miał w tym czasie organów uprawnionych do jego reprezentacji, co doprowadziło do nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji z przyczyny określonej w art. 379 pkt 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Kurator, o którym mowa w art. 429 ust. 3 zd. 1 u.p.n., jest bowiem ustanawiany tylko do postępowania upadłościowego. Wbrew jednak ocenie Sądu

drugiej instancji, z przyczyn wcześniej wskazanych, nie zachodzi potrzeba uzupełnienia braków w zakresie ustalenia organów uprawnionych do reprezentacji upadłego - Spółdzielczego Banku [...] w upadłości likwidacyjnej, skoro - jak to wcześniej wyjaśniono - podmiot ten nie powinien być w ogóle uczestnikiem postępowania.

Z tych względów, mimo częściowo błędnego uzasadnienia, zaskarżone postanowienie odpowiada prawu, co uzasadniało oddalenie zażalenia na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c.

kc

jw